

נחמה ליטשיץ: שרה

שאבס, שאבס שאבס שאבס

זול זיין, ברידר,

אויף דר גאנצעך וועלד

יונטף, יונף יונטף יונטף

זול זיין ברידר

אויף דער גאנצעך וועלד

שולס, שולס שולס שולס

זול זיין ברידר

אויף דער גאנצער וועלד.

עט השיר הזה אני הגעתי לארץ וחרשי לי לברך או חך, השגריר
 הישראלי, אבל פה אני חושבת לא יגידו לי שאני מרביצה ציונות
 ויאמינו לי שאני באמת מחרגשת. קצת היה מוזר לי, בשנתיים וחצי
 האלה, שאני פה בארץ, יש לי הזכות להיות אתכם יחד, והקהל, הקהל
 הגדול שלי - לא אחי. עזר לי מוחנן זראי המלחין ויעל גלבו ע
 והעברנו דרישת-שלום ב"קול ציון לגולה", שיר טוקדש ליהדות-רוסיה
 "לקום". הוספתי כמה מלים ברוסית ובאידיש, שיבינו.

טאר אייך, מיינה טאירע

דורך געגאנגענע דוירס לאנגע ועגען

אויף געסטאנענע וי דער פויגל פניקס

לקום! אויף שטיין! לקום!

לקום, לעבען און איבערלעבען!

השטלה מוקפת בקרח, אין כוכב ואין אור-ירח

לקום! לקום!

הבדידות נדבקה אליך, הדממה רועמת סביבך,

לקום! לקום!

הזעה קרה על פניך והליל הפך לאויבך

לקום! לקום!

מכתב
אאאאא

תודה לנחמה ליפשיץ. כל אלה המכירים את גולדה, יודעים

שבן-טיטוחיה היה משרד העבודה. אפשר לספר על כך סיפורים

רבים, אולם שנית לא מעטות מפעילותה היא הקדישה למשרד החוץ
ובנקופה הזאת, שהינה בבורכת בפעילות מדינית, התחוללו מאורעות
מסעירים. גולדה שקדה גם על פיתוח הקשרים עם ארצות אפריקה, העמיקה
את הקשר עם יהדות ארצות-הברית, על החקופה הזאת נשמע מפי שניים
אשר עבדו במחיצתה של גולדה באותם שנים, ראשון המספרים יהיה
אהוד אבריאלי, איש נאום-מרדכי, אשר בין שאר תפקידיו כיהן כשגריר
ראשון בצ'כוסלובקיה וכשגריר ישראל ברומא, בבקשה, אהוד.

אהוד אבריאלי:

אני מניח שאילו היום לפני חמישים שנה היה מישהו
מאנשי מרחביה אומר לגולדה שהיא תהיה פעם שרת-חוץ
של מדינת ישראל, היא הייתה מניחה שהאיש הזה מדבר מתוך קדחת ובכל
זאת הייתה גולדה, נדמה לי, אם איבני טועה, יותר שנים שרת-חוץ
משהיא כיהנה, מאז קום מדינת ישראל, בכל תפקיד אחר. היא הייתה
במשך עשר השנים המכריעות שרת-החוץ של ישראל, וכשהיא הגיעה להיות
שרת-החוץ ב-1956, היו אלה מאתנו שהיו במשרד החוץ יותר ותיקים ממנה
לא כל כך מופתעים מבואה, כמו שהיתה מופתעה היא מהגיעה לשם, ובעוד
שהיא החיחסה לעבודתה החדשה במשרד החוץ ולכל המתרחש בו במידה
מובלעת וברורה ומוחשית של דהילו ורחימו, חשנו שנו, שבמשך השנים
שעברו מאז בואה של נערה אידיאליסטית ושומר-ניקיון, שתי תכונות,
דרך אגב, שהיא לא ויתרה עליהם עד היום הזה, למרחביה, הספיקה לרכוש
לעצמה די הרבה ניסיון בשטח של יחסי חוץ ויחסים בינלאומיים, היות
ובין שאר הדברים שלדתי אצל גולדה הוא העיקרון שיש שני מיני נאומי
הנזומים הטובים - אלה הקצרים, נאומים רעים הם נאומים ארוכים.

אבל צו נישט גערעט קומט אס ניט, אז אני לא רוצה להשתמש בדוגמאות
רבות מאוד למה שאני מתכוון, אבל לפני חודשים אחדים היחה לי
הזדמנות להיפגש, ואני רוצה לצטט רק דוגמה אחת לניסיון שהצטבר
אצלה, אני לפני כמה חודשים נפגשתי בלונדון עם מישהו שהיה בימי
המאנדאט הבריטי ראש המחלקה הפלילית של המשטרה שניהלה, ככה אז

רבים מהאנשים היו חר אינטליגנציה באנגליה, מאז שהולך לנו, מאז
 שאנחנו רגילים לנצח, התייצב מאה אחוז ליכנינו וסותף להערכתם של
 אלה המעריכים את הצלחותינו. כשריצ'רד קסלינג זה אמר לי בשיחה
 גלויה לבטרי שהתנהלה בינינו לפני מספר חודשים שיותר משהם ושטו
 בפני העולות הצבאיות והסירוריסטות השונות שנעשו באותם הימים,
 הם חשבו בפני שני דברים, בפני נוקשותו וחוסר היכולת לראות מראש
 את צעדיו הבאים של בן-גוריון, וכפני השכנוע הנביאי של גב' מאירסון
 שבאה לפעמים למזכירות הראשית כדי לסעון את טענותיהם אל היהודים
 הנורטים על ידי שמטלת המאנדאט.

טוף טרט.

כשבולדה נכנסה למשרד החוץ ב-1956 היא, כפי הנראה, לא התעסקה
בשינויים, בריאורגניזציות, במבנים חדשים, אבל היא החתימה היכף
ומיד את פעולתה בתור הרגע החמור, זה היה אחרי מבצע קדו, כשהיא
ניחלה את המערכה הדיפלומטית באומות המאוחדות על העיקרון שבו
מקופלת כל הציונות המעשית והמיושמת במשפט אחד: העיקרון האומרי:
לא מכריע מה הגויים אומרים, אלא מכריע מה היהודים עושים.
ושוב, אני רוצה להשתמש רק בדוגמה אחת למת יאני מחורן, בשנות
הששים כאשר אני נטעתי פעם בעקבות פעולתי בקרב המדינות האמריקניות
לעצרת האומות המאוחדות, יובתי באחת הישיבות על יד גולדה, כאשר
כל האגפים, אחד אחרי השני וגם כמה מן הנציגים התרבותיים יותר
של ארצות פרוטסטנטיות מאוד מפותחות ומאוד מפותחות, על עלינו
כאובן שבאמת קשה לתאר אותו, ומי שלא ראה את זה פעם, מי שלא
חז את זה פעם, קשה לו באמת לתאר את החוויה הזאת ואני ^{אומר} שאז
טניתי לבו ^לשעל ידה ישבתי, ולחשתי לה שאלה. שאלתי אותה, תבידי
לי איך עשית את זה ב-56 כשסודר שכוח האו"ם, אם אתם זוכרים את
החזיון הזה, כאשר כוח האו"ם הוצב רק בשטח הערבי ולא בשטח
שלנו, וגולדה פנתה אלי במבט של תימהון גדול שאני שואל את האלה
הזאת וחשבתי רגע אחד ואמרתי: אני אמרתי, על השטח שלנו לא יושם
כוח של או"ם. ה"לא" צלצל כמו הנימה של פטיש של מאה קילו על
פלדה, אבל החסוכה היתה, אני אמרתי פשוט "לא". בעוד שאני החסוכה
באיזו טכניקה דיפלומטית מפותחת ומסובכת השתמשתי כדי להשיג דבר
שקשה מאוד להסביר, קשה מאוד להבין, כאשר אנחנו אחד נגד כל
העולם, איך זה סודר, והיא הסבירה לי איך הדבר הזה סודר, כפי
שכבר הוזכר, היתה תקופת כהונתה של גולדה כשרת החוץ אז תקופת
שהיתה נחונה, מטעמים רבים מאוד, להיזוק מעמדה של ישראל בין
העמים, ולא רק את מעמדה של ישראל או את היחסים של ישראל עם
יהודי ארץ-לב היא היזקה באופן יוצא מן הכלל, גם כזה היא עשתה
רמת, אבל היא גם החחילה, וזה מישהו בוודאי יספר על זה פעם
כשיבוא הזמן הזה, היא גם הניחה את היסוד לאותו הדיאלוג, כפי
שקוראים לזה עכשיו בג'רמון הדיפלומטי ולאחריה הסיגרה שקיימת

היום, כאשר לכל אחד מאתנו וגם לכל אחד, תודה לאל, לא מאתנו
 אלא מחוצה לגבולותינו, לגמרי טובן שממשלה ארה"ב הכירה בזה
 שממשלת ישראל ממשלה ריבונית, אבל שלמעמים מחעורר ספק אבל
 מסקיפים אם גם ממשלת ישראל הכירה בזה שממשלת ארה"ב ממשלה
 סוברנית, שיכולה בעצמה להחליט את החלטותיה היא. גם ההרגלים
 הסגנון והנוהלים אשר הביאו לידי מצב זה של עניינים, הונח
 ולא רק הקשרים עם היהודים שלפי דעתי, אם אני מרשה לעצמי
 בעקבות חמנחה להביע את דעתי העישית, יותר חשובים שהיהסיים
 עם איזשהו גורם אחר, מפני שאנחנו והיהודים ואנחנו והיהודים,
 זאת אומרת הישוב היהודי הגדול ביותר, הם עם אחד ודבר אחד.
 אבל החקופה הזאת תיזכר בלי כל ספק גם בחור אותה החקופה
 שבה אנחנו עשינו צעדים גדולים מאד לקראת ביסוס מעמדנו כשה
 שנקרא היו. העולם השלישי. גולדה הכינה בחור שרת חוץ שהיא
 חייבת לנצל מסיבות והזדמנויות נפלאות שהזדמנו לנו אז
 הודות לתנאים אובייקטיביים וגם הודות לעבודתם של אנשים
 מסוימים, הזדמנויות נפלאות להיזוק מעמדה של ישראל בקרב
 העמים האפריקאיים שעמדו אז להשתחרר, כדי שלא ישנה ולא
 יחזור אותו מצב שנוצר לגבי ישראל באסיה, אשר כמעט כולה
 הודימה אותנו באותה חקופה. ואנשים כמו דוד הכהן בבורטה,
 כמו שלום קלינגהופר ואנשים אחרים שעשו את הפעולות החלוציות
 הראשונות שבכלל הביאו לישראל את הבטורה שארצות כאלה
 וקונטיננטים רחוקים ומשונים כאלה קיימים, נתקלו בהבנה
 עמוקה מאוד ובטעוץ גדול מאוד למתן היקף עצום לפעולה שישראל
 התחילה לעשות ואני חושב שהיו לזה כמה סיבות.
 הסיבה הראשונה היא הגולדה, כפי שאפריקאי אחד פעם
 ביטא את זה, עיוורת צמעים. היא איננה רואה לא שמורים
 ולא צהובים אלא היא רואה בני-אדם, ואת זה אמר אחד
 חמנתיגים האפריקאים החשובים שביטא כזה לא רק את הטקפתו הוא.
 הדבר השני היה שהיתה לה גישה פרובמטיבית מאוד. זאת כבר
 הזכיר שהיא הייתה בחקופה מסוימת שזה הקליטה והסיכון וכל
 מיני דברים שהסוג הזה, כליות שבכל הנהגות החלונות האלה

התעוררו מחדש אחרי שאנחנו עברנו את הניסיון הזה והיא חסכה
 שיש לישראל בסורה יותר חשובה לארצות המסתתרות מאשר להסביר
 להם שהערבים פחות טובים מאתנו או פחות צודקים מאתנו מאיזה
 ויכוח יורדי או תיאורטי. היא חסכה מאנחנו מוכרחים באמת
 להביא אל הארצות האלה פתרונות לבעיותיהם הרביניות, והיא
 אמרה לנו: אלם צריכים לדאוג לזה שהארצות האלה לא תעשינ
 בפעם השניה אותן השגיאות שאנחנו כבר נעם אחת עשינו.
 יעזו הם שגיאות אאלא, מטלהם, אבל כל כמה שאנחנו יכולים
 לעזור להם לא לחזור על שגיאותיהם, נביא עליהם ברכה רבה.

(ג) היא ידעה ער היכך אנחנו יכולים ללכת, מה הם גבולות
 כוחנו, וגבולות כוחנו, של היהודים, כאשר אנחנו מאמינים
 בכוחנו וכאשר אנחנו יודעים לנצל בצורה אינטליגנטית את כוחנו
 הם בטעם בלתי מובטלים, אאא והדבר הרביעי הוא, זלמן אצג הרן
 המנות, ז"ל אמר פעם, הכוח האמיתי של גולדה הוא בזה שהיא
 באמת מסוכנעת שאנחנו חסיד חסיד צודקים, וכמו-כן גולדה
 לא רק היתה מסוכנעת שאנחנו צודקים בזה שאנחנו עוזרים
 לארצות המסתתרות באסיה ובאפריקה, אלה היא גם אהבה את
 הפעולה הזאת, היא האמינה בזה, היא חסכה מזה צודק, יזה מביע
 לעמים האומללים האלה שישתחררו מפחלה והיא יותר ברועה
 מאנטישמיות; מפני שלאנטישמיות יש פתרון על ידי הציונות
 אבל היא אאא הניאוקולוניאליזם אשר בצורות שונות, חמורות
 מאוד, בעיקר כאשר הוא מופעל על ידי ברית המועצות או על-ידי
 סין. מבטא את האריות שרק זה עתה קיבלו באופן פורמלי את
 עצמאותם, וגולדה לא האמינה בזה שביע לארצות האלה חופט
 הפעולה, חופט החלטה והזכות לקבוע בעצמם את גורלם. והיא
 אהבה את הפעולה הזאת והיא הפחיעה כל אחד מאלה מחברינו
 שעטן בזה, באהבה ובמסירות הזאת. לכן זה נחוץ גם קצת מול.
 ב-1957 הורמטה גולדה לביקור רשמי הניו יורק, לבאנה, וזה לא
 היה כל כך מחובבן, זה לא היה כל כך צפוי מראש, בדע שהיה
 אחר הרבעים הקריטיים בהסתתרות העצמאות הלאומית בקונטיננטל

האפריקאי. ב. דתם הימים שבולדה הזדמנה לאקרה, הזדמנה לשקרה
 גם ו. ידה של מנהיגי כל אופן תנועות השחרור הלאומי באפריקה
 אזר ב. דתם הימים. לשחלטו על זה שהם מני שהיה יהיה לטרינות
 עצמאיות, אנשים שאנחנו בכך או ק לא היינו יכולים, לא בטעמים
 פוליטיים ולא מבחינת קשרים וכח אדם, לא היינו יכולים ככלל
 להגיע אליהם, לא היינו יכולים גם להגיע אל המוסדות האלה
 הצרפתיות או האנגליות, הפורטוגליות מבלי להסתכסך עם הזנבלים
 והצרפתים ועם שאר הארצות הקולוניאליות, והנה זימן הגדול
 ועידת כל המנהיגים האלה שהם האנשים הקיבוניים. ביותר אאאא
 ביבשת אפריקה, באקרה, כאשר גולדה באה לשם כזור אורחת רשמית
 של ממשלה גאנה, ובאנה זימסה אז סכה של תנועות השחרור אל
 הלאומיות האלה ואנקרוסה - הנביא, והאורחת של אנקרומה שמוכן
 אורחת רבניה גם של התנועות הללו וד"ר אנקרומה אישית, בעזרת
 יועצו הגדול לענייני המלחמה האנטי-אימפריאליסטית והשחרור
 הלאומי, הציעה שבולדה חיפוש בבניין שבו מתקיימת הוועידה, עם
 כל באי הוועידה הזאת ובעצם במביטה הזאת בין גולדה ומנהיגי
 אפריקה, שאז לא ידעו עוד שכעוד יבנה הם יהיו נביאים, וראשי
 ממשלות של ארצות סוברניות, אלא שהיו אז מנהיגים קיבוניים
 של תנועות שחרור מדוכאות לאומיות, כבישה הזאת הזונה בעצם
 היסוד להיקף העצום לפעולתנו אחר כך בקרב האפריקאים. והפגישה
 הזדמנה בחדר, שבו אנחנו הכרנו בעצם רק איש אחד, את הנציג
 הגנאי שכינס את באי הוועידה, את מנהיגי תנועות השחרור הללו,
 וידענו קצת מן הסמועה, באופן די אאאא שטחי, את שמותיהם
 של אחדים מן המנהיגים. ובולדה הוצגה בפני המנהיגים האלה,
 אם כי אחדים מהם, שקיבלו אותה כולט בדרך-ארץ, זה היה ברור עוד לפני זה, תא
 היו ממש בצד השני והיו מיועדים להיות סתני דינו לאחר-מכן;
 ואחרי שבולדה הוצגה בעזרה מאוד מומלצת ומאוד חמה, אמרה:
 עכשיו אני לב רוצה לשאת לכם נאום. שאלו אותי שאלות ואם
 אדע את החשובות אביד לכם את החשובות. ובחור צעיר, שתמונתו,

שהמראה שלו באיזה שהוא אופן הזכיר תמונה שהיתה מידי עם בטעם בעתון, היה הראשון לשאול והוא שאל: מדוע את, הטוענת לידידות עם גאנה ולידידות עם תנועות שחרור לאומיות באפריקה, מדוע את ומשלחך לונחת נשק מן המדינה הריאקציונית ביותר, מן המדינה האנטיסבית ביותר והקולוניאליסטית ביותר שקיימת בעולם, אתם אולי מיום ב-1971 אצא לא מנחשים לאיזו מדינה היתה הכוונה, אבל הנונה היתה לידידתנו וכת-בריתנו דאז, וכשהשאלה הזאת נשאלה, ירד אלם על החדר. רגע אחד היתה מתיחות מאוד לא נעימה, ואחד הסתכל בסני, ובעיקר המהטכנים עם חינוך בריטי חשבו שהבחור הדובר צרמית הזה הרטיק קצת לכת ושאל שאלה יותר מידי טובעת את **אאאא** האורחת הנכבדה מחו"ל והיה יותר מדי חריף. אבל גולה, מבלי להסס שניה אחת, פנתה אל האברך הבעיר הזה ואמרה לו: שמע, בחור, אני מניחה משאלתך שיש לך קטרים טובים עם כמה מאויבינו, לך לאויבינו ואבור להם שהם צריכים לשנות את מדיניותם, שהם חייבים לדגוב לזה שמייחם של הילדים שלהם יהיו להם יותר חשובים משחשוב להם להרוג ילדים שלנו, ובאותו הרגע אנטנו לא נצטרך יותר לקנות אורזונים אצל הברפתיס, אבל דע לך דבר אחד: כל זמן שידידך הם אויבינו ושידידיך רוצים להסמידנו, אנטנו נקנה נשק אפילו אצל השטן, אא השטן יהיה מוכן למכור לנו נשק, ואני רוצה בהזדמנות זו להדגיש, שכונתי איננה **אאאאאאאא** לרמוז בזה שאני תושבת שצרת או דה-ג'נל הם אותו הדבר כמו השטן... אני הרגשתי שתוך כדי ההומעה הזאת עברה האהדה מן הצד שכנגד לצידנו מפני שהיא קיבלה את האתגר הזה וצנתה, בלי כל החקמות ובלי אפולובטיקה ישר לעניין, ואני שלחתי פתק ליושב-ראש הבנאי ושאלתי אותו: מה שם הבחור הזה ששאל את השאלה, והוא פקח עלי זוב עיניים וכחב על פתק שתי מלים: בן-בלה. מהרגע הזה לא רק האסיפה הזאת היתה במידנו, אלא מאותו הרגע היו מבוססים יחסים ברורים ובהירים בינינו לבין הארגון האפריקאיות. היתה גם, כפי שאמס יודעים, סכר

בצר מאטמינו אלה, ואני לא רוצה עכשיו לנתח את החליטה את המאזן
וגם לא להיכנס לטרטי-פרטיט מה היו היחרונוה ומה היו הליקויים
במעולתנו ומה מצב עניינינו אלה כיום. אבל לגולדה, אולי,
והיא ונחננו מדברים כאן על גולדה באופן אישי, היו בכל אופן
מהדבר הזה שני דברים: היא נבחרה, ויכול להיות שהיא בעצמה כבר
אשתא שכחה את זה; אם כי בקרוב זה יוזכר לה מפני שתחול מזה
עליה התחייבות קונסטיטוציונית. היא נבחרה ובהזדמנות של אחד
הביקורים שלה באפריקה היא ביקרה בליבריה, והיא עוד היא בחיים
פרזידנט טאבמן, שמת לפני זמן קצר, אחד המעריצים הגדולים של ישראל
וסל גולדה באופן אישי, ונדמה לי קצת בעזרתו נבחרה גולדה לתפקיד
בלתי רגיל לאשה, אפילו באפריקה ששם הנשים יותר מסוחרות ויותר
שולטות בדברים מאשר שם, זה התקיד שאפילו באפריקה הוא בלתי רגיל.
היא נבחרה א' לצ'יף העליון של שבט אחד. לשבט הזה קוראים במקום
שבט גולה, אנחנו בטאנו את זה גולה אבל הם מכנים את זה גולה.
אני הייתי נוכח, לא הייתי הפנים, היו רק נשים בפנים, אבל אני
עמדתי בחוץ יחד עם כמה משומרי ראשה של גולדה ולבנו פעם, אנחנו
פחדנו ממש לחייה כשראינו איך שהם דוחסים את גולדה לחוץ סככה
קטנה שהיתה כבר אהל כזה שהנשים מסתמסים בו, וחוף המנהל הזה
הוכנסה גולדה יחד עם אולי 180 נשים ומה בדיוק שם יעשה אנחנו
לא יודעים אבל בכל אופן כשהיא יבאה החוצה מלובשת בבגדי המער
של פאראמאון צ'יף, היא היתה פאראמאון צ'יף של שבט גולה,
והסגריר הליבריאני לא סוזן אמר לי שאחד ההתחייבויות של צ'יף
מטוב זה הוא לבוא לליבריה ולהשתתף בבחירות הסודיות של הנשיא
הבא... והיות ובסבועות אלה קובעים את תוצאות הבחירות האלה, אני
מניח שאינו שהיא פעולה חתקיים בוודאי בזמן הקרוב.
היו עוד דברים אחרים. גברד ג'ואני, המנהיג הגדול ביותר,
בכל אופן המפוקח ביותר של האפריקאים, אמר, לא בחדרי חדרים, לא
במסיבה סגורה, אלא מבמת האו"ם, שגולדה אחת הנשים האפריקאיות
הגדולות ביותר ואחת האמהות של אפריקה, והיא תיבוי יחד עם כבוד
מפיו של איש מזה, ואולי ביטא אחד המנהלים הני אאאא יקרים ששילט

המון, והרצוי שלה בתוך ההמון בכוכב פרווה, מוקף בעינול,
 כשהיהודים במוסקבה אצאא מצטרפים סביב לה. א
 עכשיו, על התקופה הזאת, הקיה מאוד מבהינה דימלופטיית,
 מבחינת פעולה פוליטית, של מערכת סיני. יש לי הרבה לספר,
 אני כתבתי ספר על זה וגם לא אעמוד לקרוא אותו, אני גם לא זוכר
 אותו בעל-פה, אבל נירתו בזכרוני שני דברים: האחד הוא, שבנו
 ישבונו בפאריס, שמענו ראדיו מכל קצוות העולם, לא ידענו היפה, א
 ניסינו להיראות גיבורים בעיני היהודים; בטחנו בניצחון אבל
 לא ידענו כמה זה יעלה לנו. אני זוכר, באחד הימים הראשונים;
 זה היה ביום שני או שלישי בשבוע, ב-10 בערב, והטלפונים מצלצלו
 והעתונאים ש אלים מה מתרחש. מצלצל הטלפון ומדברת גולדה
 גירושלים, ואני זוכר את הלך-הרוח של הבטחון, היא ספרה לנו:
 אין לדאוב, אין דאבה, אנחנו הולכים קדימה ואנחנו קרובים להעלה-
 סואץ. אותו טלפון היה ראשיחה של תקופה שלא במשכה הרבה זמן.
 של בטחון, של תקווה גדולות, ואור-כך באו ימים קשים ומן הימים
 הקשים האלה אני מעלה בזיכרון את אותן שעות הבוקר המוקדמות,
 אינני יודע שיהיה מה זה היה חמיד ב-2.00, 3.00 או 4.00 בבוקר,
 פעמיים, אם אינני טועה, כאשר גולדה הגיעה במטוס מהארץ לדבר עם
 הצרפתים ולומר להם: יפה מאוד, הלכתם אצנו, עזרתם לנו, היטן
 אתם כעת? זאת השיחות עם המדינאים הצרפתים וזו צרפת אחרי
 הכל, וצרפת אז היחה טעונונית חיונית בנצחוננו, ולשמה זאת
 עומדים אנחנו, מדינה קטנה, וכשהיינו חוזרים מן השיחות היינו
 אומרים לעצמנו: הם מחביישים, הם נבוכים, אין להם כוח; יש להם
 אולי רצון. אבל ברגע זה נעזבנו לנפשנו. ובכל הפעמים הללו
 שהיא היחה מגינה לפאריז היחה נמשכת אותה השיחה עם המדינאים
 הצרפתים, וימים אחדים לאחר שהיא עזבה את פאריס, ביקר מצלי אדם
 שהיה אז יו"ר ועדת החוץ של הרלמנט הצרפתי, אשאף ושפך אש
 וגפרית על מדיניותה של צרפת שעזבה אותנו בימים קשים אלה
 ולבסוף אמר, ושבוע שבועיים לאחר-ק אמר את זה בנאום פומבי
 השגיאה של הגבלים היחה שהו ראו את שיחוף העולה עם ישראל
 רק כאיזה דבר שהזמן גרם, לא ראו את זה כחלק מן המדיניות